

ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПІДХОДІВ У ДЕРЖАВНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

TRANSFORMATION OF MANAGEMENT APPROACHES IN THE STATE ECONOMIC POLICY OF FOOD SECURITY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL COOPERATION

Встановлено, що об'єктивною основою для розвитку взаємодій країн з питань продовольчої безпеки є спільність природно-кліматичних умов, географічна близькість, наявність схожих виробничих факторів, культура та традиції споживання. Оскільки на стан продовольчої безпеки впливають безліч факторів, головною рисою міжнародного економічного співробітництва в цій сфері на сучасному етапі є його комплексний багаторівневий характер. Сучасні тенденції розвитку процесів глобалізації актуалізували проблеми, пов'язані з транскордонністю державних меж суміжних країн та інтеграційних спільнот.

Обґрунтовано, що основними формами економічного співробітництва є створення інфраструктурних об'єктів, підвищення ефективності інвестування, оптимізація торговельно-політичних умов розширення торгівлі сільськогосподарською сировиною та продовольством, використання транскордонних ресурсів, більш гнучке управління ризиками, спільний розвиток наукових досліджень в продовольчій сфері, обмін фахівцями та навчання сучасним технологіям. У свою чергу, ця обставина сприяла підвищенню значущості прикордонної безпеки в системі забезпечення регіональної та міжнародної безпеки.

З'ясовано, що в нинішніх умовах зростання масштабів транскордонних загроз та поступального розвитку торговельно-економічних зв'язків між спільнотами держав міжнародно-правове регулювання з граничної безпеки стає важливим заходом у формуванні ефективних правових режимів на внутрішніх та зовнішніх кордонах інтеграційних об'єднань. Розвиток національної економіки взаємопов'язано із спільними глобальними економічними та політичними трендами, які відкривають нові шляхи та ресурси для соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: продовольча безпека, державна економічна політика, управлінські

підходи, етап, міжнародне співробітництво, трансформація.

It has been established that the objective basis for the development of cooperation between countries on issues of food security is the commonality of natural and climatic conditions, geographical proximity, the presence of similar production factors, culture and traditions of consumption. Since the state of food security is influenced by many factors, the main feature of international economic cooperation in this area at the present stage is its complex multi-level character. Modern trends in the development of globalization processes have actualized problems related to the transboundary nature of the state borders of neighboring countries and integration communities.

It is substantiated that the main forms of economic cooperation are the creation of infrastructure facilities, improvement of investment efficiency, optimization of trade and political conditions for the expansion of trade in agricultural raw materials and food, use of cross-border resources, more flexible risk management, joint development of scientific research in the food sector, exchange of specialists and learning modern technologies. In turn, this circumstance contributed to increasing the importance of border security in the system of ensuring regional and international security.

It has been found that in the current conditions of growing scale of cross-border threats and progressive development of trade and economic relations between communities of states, international legal regulation of border security becomes an important measure in the formation of effective legal regimes on the internal and external borders of integration associations. The development of the national economy is interconnected with common global economic and political trends that open up new ways and resources for socio-economic development.

Key words: food security, state economic policy, management approaches, stage, international cooperation, transformation.

УДК 349.3:332.1:331.101:352.02
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2023.34.9>

Парубчак І.О.

д. наук з держ. упр., професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Артимович Б.А.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Пенцо Ю.Б.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Постановка проблеми у загальному вигляді з важливими науковими і практичними завданнями. Військові конфлікти та стихійні лиха кардинально змінили не тільки суспільно-політичну форму глобального світу, але й економічні наслідки, що змінило економіко-географічну структуру, тому однією з найважливіших у цій низці проблем можна вважати забезпечення продовольчої безпеки. За всієї важливості глобального рівня постановки та вирішення завдань щодо забезпечення населення світу продовольством зусилля нашої держави можна вважати практично більш

значущими, оскільки вони дозволяють гнучко виявляти найбільш гострі осередки існуючих проблем у короткостроковій та середньостроковій перспективах і зосереджувати ресурси для досягнення поставлених цілей. Подолання таких бар'єрів природно вимагає від економічних суб'єктів суттєвого підвищення витрат, пов'язаних з різними видами контролю таких як, митний, прикордонний, санітарний, конвертацією валют.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. У теоретичних дослідженнях та в доку-

ментах міжнародних організацій наголошується, що продовольча безпека має політичне, гуманітарне, соціальне вимірювання, але основою для вирішення реальних завдань є все ж таки економічна складова проблеми [4]. Так, у документах Комітету з всесвітньої продовольчої безпеки Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН відзначаються такі практичні переваги можливості спільного інвестування у міжнародні аграрні та інвестиційні проекти, використання транскордонних ресурсів, гнучкіше управління ризиками, а також зняття бар'єрів всередині регіонів, зміцнення регіональних ланцюжків збільшення вартості, гармонізація інформаційних систем, координація систем моніторингу надзвичайної продовольчої допомоги та мобілізація ресурсів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. На території Європейського Союзу вже тривалий період діють інтеграційні суб'єкти в організаційній формі єврорегіонів, діяльність яких розглядається як дуже ефективний метод трансформації низки інтеграційних проблем, з якими зустрічаються країни, насамперед прикордонних територій. Країни Європи продемонстрували можливості ефективно вирішувати міжрегіональні питання, а також створювати успішні економічні структури із залученням зовнішніх ресурсів. Однак, поділ економічного простору миттєво призвів до появи великої кількості бар'єрів по дорозі взаємних соціально-економічних зв'язків. Основною економічною метою при цьому є вплив на сферу пропозиції сільськогосподарської сировини та продовольства, головним чином на підвищення ефективності аграрного сектору, а також на включення до глобальних ланцюжків доданої вартості [1]. Географічна близькість країн ЄС, схожі природно-кліматичні фактори, аналогічна виробнича база, культура та традиції споживання лежать в основі тенденцій регіоналізації проблематики продовольчої безпеки.

Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні трансформації управлінських підходів у реалізації державної економічної політики продовольчої безпеки в контексті міжнародного співробітництва.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Формування продовольчої політики ЄС зумовлене поєднанням внутрішніх та зовнішніх факторів розвитку. Якщо завдання державної влади полягає в проведенні макроекономічної політики, формування ринкової інфраструктури та забезпе-

чення соціального захисту громадян, то продовольча політика ґрунтується на економічних програмах соціально ефективних та екологічно допустимих. Необхідний пошук форм господарської інтеграції, серед яких важливого значення набувають і програми відкритої економіки, спільне підприємництво, вільні економічні зони, прикордонне співробітництво та багато інших.

Ефективність тієї чи іншої форми залежить від конкретного місця та соціального часу. Вони полегшують досягнення консенсусу за загальними принципами та запропонованими діями та сприяють підвищенню рівня узгодженості державної економічної політики. Крім того, вони можуть давати можливість проводити моніторинг та оцінку результативності, а також відстеження державних витрат і потоків допомоги, тим самим сприяючи підвищенню рівня координації серед донорів, регіональних багатосторонніх банків розвитку та установ системи ООН.

Організаційна і правова структура єврорегіонів, що склалася, свідчить, що така форма регіонального співробітництва є ефективним інструментом для підвищення позитивного ефекту від міжнародної інтеграції, і може бути прикладом в інтеграційному об'єднанні. Функціонування єврорегіонів здійснюється на основі перерозподілу влади між центральним урядом та прикордонними спільнотами, наділеними повноваженнями самостійно регулювати свою діяльність та укладати міжрегіональні транскордонні угоди відповідно до державного законодавства.

Проблеми формування інститутів міжнародного співробітництва порівняно давно досліджуються з різних підходів, у тому числі і через концепції єврорегіонів, проте щодо інших вимірів досліджень міжнародної інтеграції, опрацьовано недостатньо глибоко. З практичної точки зору, актуальність створення таких інститутів, визначається особливістю функціонування виробничих ланцюжків та спільної інфраструктури, сформованих у рамках єдиного економічного простору.

Концентрація виробничо-технологічних взаємодій та накладення у таких просторових утвореннях коопераційних ланцюжків перетворює регіони на неформальне ядро інтеграційних процесів [5]. Основні вектори економічного співробітництва з ліквідації голоду та недоїдання громадян вибудовуються в рамках міжнародних організацій системи ООН. Реальна співпраця при цьому здійснюється у субрегіональних інституційних структурах, а також в інтеграційних спілках та в регіональних об'єднаннях неінтеграційного типу.

В останні роки в Африці пріоритетними напрямками економічного співробітництва у сфері боротьби з голодом і недоїданням були активізація та стимулювання залучення молоді та жінок у виробництво сільськогосподарського сировини та продовольства, підтримка дрібного фермерства, спільні програми збереження біорізноманіття, розширення доступу до результатів наукових досліджень та до сучасних технологій у сільському господарстві та рибальстві. Для регіону Близького Сходу особливу значущість останніми роками набули напрями співробітництва, націлені на зниження впливу на стан продовольчої безпеки військових конфліктів та пов'язаної з ними міграцією.

У Латинській Америці, яка досягла значних успіхів у боротьбі з недоїданням за рахунок успішної реалізації національних програм «нульового голоду», співпраця націлена на створення та розвиток ефективних продовольчих систем, підвищення ступеня стійкості аграрного сектора за рахунок оптимізації використання ресурсів, управління ризиками аграрній сфері, адаптацію сільського господарства до зміни клімату. Важливо, що у Латинській Америці активніше вирішується завдання синхронізації регіональних проектів з цілями сталого розвитку, ніж у інших регіонах, тому було підготовлено комплексні регіональні проекти співробітництва у розглянутій сфері.

В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні основними тенденціями економічного співробітництва у сфері можна вважати оптимізацію та синхронізацію заходів регулювання торгівлі продовольством та сільськогосподарською сировиною, підвищення ступеня екологізації агровиробництва, реалізацію програм «нульового голоду», покращення якості харчування та життя сільського населення, підвищення продуктивності сільського господарства, створення регіональних запасів продовольства для використання у надзвичайних ситуаціях.

У тихоокеанських країнах локомотивом рішення продовольчої проблеми вважають рибне господарство, тому регіональному рибогосподарському співробітництву приділяється особливе увага [2]. До пріоритетів такої співпраці можна віднести спільні заходи зниження втрат продовольства та відходів, забезпеченню безпеки харчування, підготовці кваліфікованих кадрів для аграрного сектору, зміцненню контактів між державою та приватним сектором. Як і для інших регіонів, для Європи дуже значущі ми спільні заходи щодо вирішення проблем повноцінного харчування, впливу зміни клімату на агропродовольчий сектор, забезпечення здоров'я ґрунтів, раннього попередження лих.

Хоча загалом у нашої країни непогані показники продовольчої безпеки, не за всіма з них, виробництво основних продуктів харчування на душу населення, рівень самозабезпеченості базовими продуктами, якість продовольства, досягнуті заявлені в однойменній доктрині цілі. Оскільки в Україні існує великий ресурсний аграрний потенціал і вона розглядається на регіональному та глобальному рівнях як держава, «яка може внести значний внесок у рішення світової продовольчої проблеми», підвищується доступність використання всіх рівнів та форм співробітництва.

Однією з провідних тем цього заходу стало опрацювання проблеми вибудовування виробничих та технологічних ланцюжків у агропродовольчій сфері зусиллями компаній двох країн, що знаходиться у руслі сучасних міжнародних тенденцій. Ще одним блоком питань, що мають практичні виходи, можна вважати поглиблення співпраці країн у галузях, що створюють ресурси для сільського господарства, таких як спільне виробництво добрив засобів захисту рослин, складальне виробництво.

Країни, що входять до цих об'єднань, мають різний рівень розвитку як економіки в цілому, так і сільського господарства та харчової промисловості. Крім того, у них вельми не однорідні показники споживання продовольства, що створює певні складності при вибудовуванні пріоритетів. Серед форм такої взаємодії можна виділити спільні програми допомоги недоїдаючим, передачу ефективних ресурсів, обмін технологіями вирощування ефективних культур, вдосконалення інфраструктури аграрного сектора.

Для прибережних тихоокеанських субрегіонів велике значення мають також ситуаційні розширення поставок продовольства після природних катаклізмів, тому важливим напрямом співробітництва вони справедливо вважають спільне створення гуманітарних запасів базових продуктів харчування. До них належать питання забезпечення сталого виробництва зернових, підвищення ефективності малих та середніх господарств, формування інформаційної бази для потреб сільгоспвиробників, вироблення заходів адаптації аграрного сектора до змін клімату, впровадження нових аграрних технологій та інші.

У більшості прикладів розвитку об'єднань міжнародної інтеграції, інструменти управління інтеграцією перебувають виключно у віданні центральних урядів країн-учасниць об'єднань або у наднаціональних органах управління без представництва суб'єктів країн. Місцеві спільноти та органи управління як правило не

залучені до процесу формування та розвитку міжнародної інтеграції [4]. Відсутність у сфері міжрегіональної співпраці розробленої нормативно-правової бази, фінансової та економічної складових, що спеціалізуються на розвитку наднаціональних органів та асоціацій, не дозволяють повною мірою реалізувати позитивний ефект міжнародної інтеграції на соціально-економічний стан територій.

Політичні зусилля, спрямовані на консолідацію сил та засобів суб'єктів світового співтовариства на зниження голоду, особливо відчутні у регіонах та субрегіонах, якщо вони відповідають загальним економічним інтересам країн-сусідів і втілюються у реалізацію реальних проектів. Найбільш значущі ефекти у сфері продовольчої безпеки дають напрямки транскордонної економічної взаємодії, пов'язані зі стимулюванням пропозиції сільськогосподарської сировини та продовольства, підвищенням ступеня самозабезпечення продуктами харчування.

Це спільні інвестиційні проекти, технічна співпраця, спільний розвиток ресурсної бази аграрного сектору, наукові дослідження, підготовка кадрів для сільського господарства та харчової промисловості, оптимізація торгово-політичних заходів для розширення продовольчої торгівлі. Дані напрямки економічного співробітництва в даний час включені у діяльність багатьох транскордонних інституцій. Такий підхід, особливо з опорою на глобальні заходи реагування, одночасно підвищує ефективність національних заходів боротьби з продовольчою кризою.

Формулювання висновків і перспектив подальших досліджень в даному

напрямку. Створення транскордонних об'єднань дозволить їх учасникам найефективніше створювати спільні економічні структури, розвивати місцеву транскордонну торгівлю, реалізовувати різні проекти в галузі туризму, екології, спорту і культури, що в цілому позитивно позначиться на соціально-економічному благополуччі адміністративних суб'єктів країн-учасниць європейської інтеграції. Таким чином, постійно буде удосконалюватися міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки членів міжнародного співтовариства, що за своєю сутністю та змістом набуває характеру важливого правового заходу, спрямованого на підтримку продовольчої безпеки не тільки конкретно взятої країни чи регіону, а й формування стабільного світового порядку, забезпечує, у свою чергу, мир і безпеку в масштабах усієї людської цивілізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коляда С. П. Тріади менеджменту – креативний підхід до розвитку організації. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2017. № 1. С. 21–28.
2. Коронавірус може призвести до масштабного економічного шоку в Європі – Лагард. URL: <https://suspihne.media/18912-koronavirus-moze-prizvesti-do-masstabnogoekonomichnogo-soku-v-evropi-lagard/> (дата звернення: 19.03.2023).
3. Кулицький С. Проблеми розвитку економіки України, обумовлені пандемією коронавірусу COVID-19 у світі, та пошук шляхів їх розв'язання. *Україна: події, факти, коментарі*. 2020. № 9. С. 47–53.
4. Мурашко М. Менеджмент персоналу: навчально-практичний посібник / 2-ге вид., стереотип. К.: Знання, 2006. 311 с.
5. Науково-освітній портал «Економіка і управління на підприємстві». URL: <http://eup.ru/> (дата звернення: 12.04.2023).